

cant, plena d'estímul intel·lectuals. Un dels traductors que hi figuren, Joaquim Mallafre, en el pròleg que hi ha escrit convida a «degustar» el diccionari. Doncs això: entreu-hi i assaboriu-lo. No us en podreu estar.

Manuel Llanas
 Universitat de Vic
 Facultat d'Educació, Traducció
 i Ciències Humanes

BARAMBONES ZUBIRIA, JOSU

Mapping the Dubbing Scene. Audiovisual Translation in Basque Television
 Oxford: Peter Lang, 2012, 191 p.

Aquest volum és el resultat d'un treball acadèmic dut a terme amb molt de rigor que ens situa en un context amb moltes similituds al de la llengua catalana, tal com veurem més endavant.

En el primer capítol, «The Linguistic and Cultural Context», Barambones esmenta els orígens antics i desconeguts de l'euskera, descriu el territori on es parla, els diversos dialectes geogràfics i la política lingüística implantada, per mitjà de diversos instruments jurídics, per estendre l'ús del basc entre els parlants de les diverses províncies. En aquesta recuperació de l'euskera hi han tingut un paper fonamental el sistema educatiu i la traducció, en especial la traducció per als mitjans de comunicació.

Per tal que el basc es pogués fer servir en àmbits on havia estat prohibit fins llavors, va caldre un gran esforç per adaptar-lo a les noves necessitats comunicatives (p. 10) i en aquest context Barambones evidencia el paper fonamental de les traduccions literàries en la recuperació de la llengua basca. L'autor cita la teoria del polisistema d'Even Zohar, un corrent d'estudi anomenat «estructuralisme dinàmic» pel seu iniciador i que analitza les relacions entre literatura i llengua dins d'espais culturals concrets. Aquest model posa en relleu el paper de les traduccions en la construcció de les literatures nacionals i Barambones detalla els percentatges actuals de traduccions literàries cap al

basc, 28,3%, però que en el període 1976-79 van arribar al 73,67% (p. 14-15) en el camp de la literatura juvenil i infantil. En aquest sentit, la literatura catalana ha seguit un patró similar. Des dels anys seixanta, el naixement d'Edicions 62 va comportar un destacat augment de les traduccions, en un context on també cal recordar a Catalunya les editorials Proa i Molino, La Magrana, Columna, EDHASA o Llibres del Mall.

Pel que fa als mitjans de comunicació, Barambones relaciona el paper del català i del basc a Televisió de Catalunya (TVC) i a Euskal Irrati Telebista (ETB) en la construcció de les seves identitats nacionals. A més, en el cas del basc i per les àmplies diferències entre els diversos dialectes, la televisió ha fet consolidar l'estàndard o batua i ha complert, a més, un objectiu de cohesió lingüística (p. 23). De tota manera, Barambones ens recorda que, tal com han subratllat altres autors (Fishman i Cormack), cal no sobreestimar el paper dels mitjans en les llengües minoritàries, ja que la competència internacional obliga a comptar amb pressupostos elevats i perquè els continguts internacionals poden redirreccionar els espectadors cap als mitjans de llengües majoritàries. Efectivament, en l'actualitat les sèries dels poderosos mitjans americans desvien cap als seus programes un gruix molt ampli d'adolescents i joves del continent europeu, els quals consumeixen els mateixos

productes televisius en un context en el qual la producció nord-americana és la que domina el mercat i converteix la resta de mercats en minoritaris.

En el segon capítol, Barambones presenta una perspectiva històrica del doblatge en basc. ETB es va integrar, de la mateixa manera com TVC, en la FORTA, la Federació d'Organitzacions Regionals de Ràdio i Televisió, per oferir programació en basc. Mentre que en els primers anys, el 74% dels programes eren de producció aliena i només el 26% de producció pròpia, el 1992 els percentatges s'havien pràcticament invertit (p. 27). Si en l'imaginari català, *Dallas* va representar la voluntat de TVC de tenir una oferta internacional, la sèrie *The Love Boat* va ser una de les primeres que es va doblar cap al basc (p. 36). Barambones també posa de manifest (p. 36-37) de quina manera TVE va posar traves perquè ETB pogués comprar programes britànics i americans, per la qual cosa van haver de recórrer als mercats de l'Europa central i oriental. De fet, si ETB va poder oferir finalment *Dallas* va ser gràcies a l'acord a què van arribar amb TVC.

Tant la televisió catalana com la basca van voler assegurar la qualitat lingüística dels seus programes des d'un primer moment. Mentre que Televisió de Catalunya va endegar un procés de qualificació dels professionals que hi havien de treballar per mitjà del sistema d'homologacions, la conselleria de Cultura del Govern Basc va fundar l'Escola de Ràdio i Televisió, Irrati Telebista Eskola, per formar traductors, ajustadors, presentadors i dobladors (p. 36). Val a dir que mentre TVC va poder aprofitar les instal·lacions dels estudis de doblatge de Barcelona, ETB va haver d'enregistrar els primers doblatges a Madrid. A mesura que es començaven a fer els doblatges al País Basc, ETB va trobar avantatges econòmics en encarregar les traduccions i els doblatges a la mateixa persona. En canvi a Catalunya aquesta és només la pràctica

habitual en el cas dels doblatges per al cinema, una pràctica que d'altra banda, tal com assenyala Barambones, assegura el control del producte final per part dels traductors/ajustadors.

Més endavant Barambones explica el paper que va tenir la subtitulació en la cadena basca. Si bé durant els primers anys es van oferir els programes de producció pròpia en basc i els de producció aliena doblats al basc i tots ells subtitulats al castellà, finalment el 1993 es va decidir d'aturar les subtitulacions. En un primer moment es van oferir subtítols per esperar les audiències que no sabien basc a veure la programació en basc. Aquesta estratègia, tal com indica l'autor, s'havia implementat a Irlanda (i també al País de Gal·les), fins que es va decidir d'eliminar-la al cap d'uns anys, perquè a l'audiència en la llengua pròpia del país no li agradava trobar la llengua majoritzada present en els programes i perquè aquesta estratègia més que propagar l'aprenentatge de la llengua pròpia, ajudava a mantenir l'ús de la llengua majoritzada. Tret de la utilització dels subtítols com a eina d'ensenyament del basc, la presència de subtitulació a ETB ha estat escadussera i en horaris marginals, destinada a un públic expert i per a la programació de cinema de culte i els grans clàssics.

La tria del doblatge en comptes de la subtitulació és fruit de la voluntat de fer conèixer el basc i, de la mateixa manera que en el cas del català, fruit de la imitació del model espanyol (p. 43). Aquesta voluntat didàctica d'ETB ha comportat que els doblatges, com passava en els primers anys de TVC, s'allunyin dels registres col·loquials i que, per tant, siguin menys expressius i creïbles. Aquesta situació, que també deuen reconèixer els espectadors catalans, segons Barambones es deu a tres factors: 1) l'oferta de doblatge és encara molt escassa; 2) els baix nombre de dobladors professionals, sobretot si tenim en compte que a mesura que ha crescut la producció pròpia, s'ha reduït el nombre d'ho-

res de doblatge i en conseqüència el nombre de dobladors; 3) la distància entre la identitat lingüística atorgada als personatges dels originals i el model de llengua de les traduccions que, com passa també en les llengües majoritzades, no pot recollir les variacions socials i geogràfiques dels originals.

Fins al final del segon capítol, Barambones analitza la recepció dels originals en llengua basca. També en aquest àmbit, al basc li ha costat de trobar un model de llengua que sigui acceptat pels espectadors, ja que hi reclamen un nivell més alt de versemblança. En conseqüència, com en el cas del català, els guionistes de programes de producció pròpia s'allunyen més de l'estàndard, mentre que traductors i ajustadors estan obligats a fer ús de les formes estàndard (p. 53).

Els capítols següents se centren en l'estudi de les normes que regeixen l'activitat traductora.

Així, en el capítol tercer es descriu quina ha estat la metodologia de recopilació del corpus i d'anàlisi utilitzada d'acord amb els objectius d'estudi que s'havia plantejat l'autor.

En el quart capítol es caracteritza la traducció per al doblatge de sèries d'animació per a nens, nois i adults. L'autor destaca que cal tenir en compte l'audiència a la qual va destinat el doblatge, el registre i la varietat dialectal dels originals i el procés de sincronització.

El capítol cinquè mostra el rigor de la recerca duta a terme i descriu el model que proposa l'autor per comparar originals i traduccions. El model analitza de primer, com a dades preliminars, la informació contextual i extratextual del programa; fa després una anàlisi macrotextual, en la qual té en compte els aspectes textuais del canal visual i el codi musical del canal oral, i continua amb un estudi microtextual fins arribar a l'anàlisi intersistèmica que es

presenta en el capítol setè. En aquest sentit, la taula de la pàgina 96 exposa de manera clara quin és el mètode d'anàlisi que se seguirà en els capítols 6 i 7. Cal subratllar la descripció de les normes de traducció que fa l'autor (estandardització, naturalització, explicitació i fidelitat lingüística) que s'han seguit en el procés de traducció de *Totally Spies* i *Braceface*, així com la presentació de les tècniques de traducció a partir de les quals s'analitzaran les traduccions.

Les conclusions del capítol 7 no són gaire diferents de les que havia observat el Grup Llengua i Mèdia amb relació a TVC: la pronunciació en el text original és més propera al col·loquial espontani que la que es pot observar en el doblatge, el lèxic i la morfosintaxi són més formals en el text traduït, on s'hi pot observar també més cohesió sintàctica.

Finalment el capítol vuitè destaca que les produccions per a adults disminueixen respecte dels doblatges per a infants i joves, de manera que els adolescents i els adults es veuen obligats a consumir productes audiovisuals en altres llengües i, sobretot, en castellà. Una vegada més, l'autor atribueix la poca acceptació de produccions doblades al basc al baix nombre de doblatges en general i a l'encotillament de les traduccions a les normes dictades per la Reial Acadèmica de la Llengua Basca.

Aquest volum presenta, doncs, amb gran èxit un treball molt acurat i ampli del model audiovisual en basc, s'endinsa en el context sociocultural de la televisió en basc i analitza els resultats del doblatge en basc respecte dels originals.

Laura Santamaria Guinot

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

